

ÎN LOC DE NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Fac foarte rău că public această nouă carte, *Jurnal secret. Serie nouă (2009–2015)*. Și l-am mai și atras pe Costel Pătrășcan în această aventură, un grafician ultratalentat, de care trebuia să am mai multă grijă. Deja sunt prea multe cărți pe planetă (care, îngreunată excesiv, se abate discret de la orbita ei în jurul Soarelui).

Eu, cel puțin, mă simt invadat de cărți și numărul lor crește în fiecare zi. Unele le cumpăr, altele îmi vin prin poștă, iar altele îmi sunt date, cu dedicație, chiar de autori. Într-o noapte, când aveam insomnie, Shakespeare însuși mi-a oferit un volum de sonete, dar ne-am luat cu vorba și a uitat să-mi dea un autograf.

Îmi trebuie multă ingeniozitate ca să mai găsesc câte un loc disponibil pentru noile apariții. Pe birou nu mai am unde să-mi pun coatele din cauza teancurilor de cărți. Alte teancuri pot fi văzute pe pervazul ferestrei din fața mea, pe computer, pe boxe, pe imprimantă și pe covor, lângă scaunul pe care stau. Genunchii mi-i las cu greu liberi pentru eventualitatea că mă vizitează vreo blondă.

În curând, cărțile mă vor da afară din casă și am să ajung un copil al străzii. Am să dorm prin canale, dar mi-e teamă că și acolo am să încep să adun cărți.

La vârsta de șapte ani aveam un raft numai al meu în biblioteca familiei. Apoi, timp de peste jumătate de secol mi-am tot extins colecția. În momentul de față păstrez cărți în locuința de la bloc, în casa de la țară, în garaj și într-o magazie. Câte 4.000-5.000 de volume în fiecare loc.

Pe toate le-am citit sau măcar le-am răsfoit. (Autorii despre care scriu că n-au talent afirmă că doar răsfoiesc, nu citesc. Autorii pe care îi laud consideră că, dimpotrivă, citesc foarte atent.)

În total, mi-au trecut prin mâini câteva zeci de mii de volume. A venit vremea să mă întreb la ce mi-au folosit cărțile, de-a lungul vieții.

De unele am avut nevoie ca să pot lua diverse examene, întâi ca elev și apoi ca student (partea proastă este că dacă citești mai multe cărți decât ți se recomandă, obții note mici).

Cu ajutorul altora am învățat cum se conduce mașina și cum se folosește calculatorul (zic și eu; în realitate din manualele respective nu se înțelege aproape nimic).

O carte de versuri (proaste) s-a dovedit utilă când am vrut să fac un grătar; am aprins focul cu ea, după mai multe încercări eșuate de a-l aprinde cu frunze uscate și paie.

A existat și o carte pe care, la nervi, am aruncat-o în capul cuiva. Din fericire, cartea nu era legată și nu l-a rănit aproape deloc pe cel care mă scosese din sărite.

Între filele unui volum masiv am ascuns înainte de 1989 cinci bancnote de câte o sută de lei, dar nu le-am mai găsit niciodată. Poate le-au găsit hoții care mi-au spart locuința în 1999 și mi-au răvășit biblioteca în căutarea, fără îndoială, a unei cărți pe gustul lor.

Cu un teanc de cărți am sprijinit patul care se rupea mereu sub greutatea mea. M-am gândit mult înainte de a hotărî ce cărți să folosesc în acest scop, știind că, o dată fixate sub stinghia patului, vor deveni inaccesibile pentru multă vreme. Până la urmă, m-am oprit asupra unora pe care nu le înțeleg, dar pe care sper să le înțeleagă generațiile viitoare. Autorii lor sunt în viață, astfel încât nu le dau numele.

Volumele *Plumb* de George Bacovia și *Animale bolnave* de Nicolae Breban le arăt (fără să le deschid) unor vizitatori ai mei (nescruiitori) ca să le dovedesc că nu sunt străin de metalurgie sau zootehnie. Propria mea carte de debut, *Preludiu*, o prezint domnișoarelor ca pe un manual de sexologie.

În ultima vreme îmi este de mare folos o carte a unui tânăr, „un cristian”, intitulată *Morții mă-tii*. O țin cu mine în mașină și, când vreun șofer mă înjură, îi arăt și eu cartea, prin parbriz.

Și iată că acum, la tot acest surplus de cărți, mai adaug una. Va fi, probabil, cea mai bună din întreaga mea bibliotecă, dar asta nu e o scuză. Mai bine o păstram nescrisă, în minte, ca pe o frumoasă fără corp. Dar sunt și eu un biet bărbat, cum să mă mulțumesc cu o frumoasă fără corp?

ALEX. ȘTEFĂNESCU

10 octombrie 2009. Ce bine că trăiesc! Că exist! Că încă trăiesc! Ce dragi îmi sunt toți cei care respiră acum, odată cu mine, pe Pământ! Ce dor îmi e de cei care au trăit înaintea mea! Ce fericit aș fi să știu că oamenii care se vor naște după ce eu am să dispar se vor bucura, ca și mine, de viață!

E o zi frumoasă, de toamnă. Mă scald în lumină, odată cu găzele care au ieșit să se dezmoștească, la soare, și cu arborii cuprinși de o exuberanță coloristică târzie. Există (ne-a explicat Edgar Papu în *Barocul ca tip de existență*) un fast al declinului. Îmi face bine gândul că îmbătrânesc și că peste nu mult timp am să mor. Am trăit cam șase șeptimi din viața la care speră un bărbat din România. Mai am o șeptime. Am să parcurg cu mulțumire și, inevitabil, cu melancolie și această a șaptea parte.

Unii cunoscuți mă suspectează de demagogie când mă aud vorbind așa. Alții mă consideră frivol, incapabil să înțeleg tragismul existenței. Se înșală și unii, și alții.

Sunt fericit că străbat și această parte ultimă a vieții și că urmează să dispar. De ce? Pentru că în felul acesta simt intens că *sunt în rînd cu lumea* și că am un destin comun cu ceilalți oameni. Declinul însuși este o formă de integrare și de participare la viață.

1990 - O lume cenușie...

2016 - O lume colorată...

C. PĂTRĂȘCAN

Cum să nu înțeleg tragismul existenței, îl înțeleg. Dar îl înțeleg ca pe o suferință inutilă, provocată de vanitate. Și îi compătinesc pe cei care nu se pot împăca deloc cu ideea sfârșitului iminent. Au o gândire pedestră. Când mergi pe jos, te rănești adeseori la picioare. Dar dacă plutești pe valurile mării, orice suferință dispare. Mă las în voia existenței ca și cum aș pluti pe valurile mării. *Să mă ducă unde vrea, să mă ridice și să mă coboare, știe ea, mai bine decât mine, ce trebuie făcut!*

15 octombrie 2009. Întâlnire de neuitat în metrou. O femeie lătăreață și șleampătă, cu dinți lipsă, nepieptănată, îmbrăcată într-un halat ca de zugrav, neîncheiat în față, vine impetuos spre mine, râzând. Precis a pus ceva la cale. Mă îngrozesc, mă uit în jur să văd dacă are complici. De ce trebuie să mi se întâmple tocmai mie așa ceva?

– Pot să stau lângă dumneavoastră?

Ce aș putea să spun?

– Stați!

– Nici nu știți ce mult mă bucur că vă întâlnesc! A fost o zi anostă, pentru mine, și mă gândeam că merit o compensație. Și iată că mi se oferă...

Limbajul îngrijit folosit de femeie mă surprinde. O întreb:

– Mă cunoașteți?

– Da, îmi răspunde ea, cu entuziasm. Bineînțeles că vă cunosc. V-am citit toate cărțile, sunt abonată la *România literară*... Cel mai mult îmi plac articolele dumneavoastră polemice.

Mi se pare că visez. În afară de faptul că mă flatează ceea ce spune, mă bucură și îmi inspiră respect modul cum vorbește.

– Vă interesează literatura?

– Foarte mult. Cândva voiam să fac Facultatea de Litere, dar ai mei nu aveau bani și a trebuit să muncesc ca să îi întrețin pe frații mei mai mici.

– Cum vă numiți?

– Iolanda Kațiki. E un nume grecesc...

Discuția continuă încă patru sau cinci minute, până când extraordinara mea interlocutoare, care mi se pare din ce în ce mai frumoasă, trebuie să coboare. Îmi mai spune ceva care i se pare extrem de important:

– Cunosc mulți oameni simpli care trăiesc în ignoranță. Au foarte mare nevoie de învățătură. De ce dumneavoastră, intelectualii, nu vă adresați direct lor? De ce lăsați în grija mea să le povestesc și să le explic ce gândiți? De ce vă certați inutil unii cu alții în loc să-i luminați pe cei care își duc viața în întuneric?

Trenul oprește și necunoscuta mă părăsește în grabă, zâmbindu-mi fermecător.

– Atenție! Se închid ușile. Urmează stația Piața Unirii cu peronul pe partea stângă!

Am impresia că am visat. Totuși, în suflet mi-a rămas un sentiment de vinovăție care îmi dovedește că totul s-a întâmplat cu adevărat.

17 octombrie 2009. Grădina mea este plină de pânze de păianjen. Mi-am făcut obiceiul ca atunci când o străbat să agiț în fața mea o mătură, ca să le rup și să nu le simt

atingerea neplăcută pe față, pe gât, pe mâini. Îmi tai cărări prin păienjeniș ca un explorator prin junglă. Uneori, din această luptă dusă la întâmplare mă aleg cu câte un păianjen răzbunător suit pe mine și chiar cu câte o înțepătură dureroasă, cum este cea a cărei urmă o port pe o pleoapă, sub forma unei mici umflături.

Azi-dimineață, în plin soare, am ieșit în grădină hotărât să termin definitiv cu pânzele de păianjen. Dar prima pe care am văzut-o mi-a câștigat admirația și m-a făcut să-mi retrag declarația de război.

După cum se știe, păianjenii își țes plasele în tot felul de unghere, acolo unde au de ce să le ancoreze. În grădină se folosesc de obicei, în acest scop, de pomii aflați la mică distanță unul de altul. Pânza care m-a fermecat constituia o excepție. Era prinsă cu o latură a ei de un pin solitar, aflat în mijlocul gazonului. Cealaltă latură, eu, cu imaginația mea de om, n-aș fi știut de unde să o prind și aș fi lăsat-o să fluture în vânt, ceea ce înseamnă că în scurtă vreme s-ar fi distrus. Păianjenul a ancorat-o însă, ingenios, cu un fir oblic, extrem de lung, de pământ. Rețeaua octogonală foarte frumos desenată strălucea în soare și stătea perfect întinsă, susținută de legăturile cu trunchiul pinului și de firul pieziș care se pierdea undeva în iarbă. Cum reușise, oare, fragilul și terifiant-grațiosul păianjen să ducă la bun sfârșit această lucrare, de o sută de ori mai mare decât el? Era ca și cum eu aș fi construit singur un pod de fier peste un fluviu.

Am început să mă uit mai atent și la alte pânze de păianjen. Ce artă! Este o crimă (culturală) să le distrugi. De acum înainte se vor bucura de protecția mea.

29 octombrie 2009. Librăria „Diverta” (de la parterul fostului magazin „Eva”). Urmează să vorbesc, alături de Marius Tucă, despre Petru Popescu, cu prilejul publicării noului său roman, *Supleantul* (scris în limba română și având drept subiect povestea de dragoste dintre el și Zoia Ceaușescu). Este foarte mare înghesuială aici. Mulțimea de oameni a umplut întâi locul rezervat lansării, apoi a inundat coridoarele dintre standuri și, în cele din urmă, a urcat pe scara care duce la etaj. Sute de priviri sunt îndreptate asupra lui Petru Popescu, care, înalt și zvelt, americanizat, are încă o atitudine sportivă (la cei 65 de ani ai săi). Camerele de luat vederi, aparatele de fotografiat, microfoanele, reportofoanele sunt îndreptate și ele asupra scriitorului, ca niște arme sofisticate cu care urmează să fie vânat.

Ce mult mă bucură această imagine — directă, expresivă — a succesului unui scriitor! Este o dovadă că literatura încă interesează, că pentru cei care scriu nu e totul pierdut.

P.S. Mi se va spune că succesul lui Petru Popescu este impur, că mulți dintre cumpărătorii cărții sunt atrași nu atât de frumusețea ei literară, cât de dezvăluirile senzaționale în legătură cu Zoia Ceaușescu. Chiar dacă așa ar fi, tot succes este. Sute de oameni vor avea, începând din această seară, o carte în plus în casă. Și nu orice fel de carte, ci una scrisă cu talent.

31 octombrie 2009. Sunt cu Domnița la un grandios bal al milionarilor, organizat la Palatul Parlamentului, de Halloween, în scopuri umanitare. Lumea oamenilor de afaceri mă atrage, dar îmi rămâne străină. Îmi plac foarte mult nevestele oamenilor de afaceri care, neglijate

ESTE INADMISIBIL,
AȘTEPT DE 3 ORE!!!

AM CREZUT
CĂ V-ATI
MASCAT PENTRU
HALLOWEEN...

- PĂTRĂȘCU

de soții lor, se bucură când le curtez. Și, slavă Domnului, le curtez!

Eu și Domnița suntem invitații unor businessmeni care nu numai că ne-au plătit biletele de participare, dar au achitat din timp și donațiile pe care urmează să le facem. Domnița nu știe asta. Când vine o domnișoară zâmbitoare și cu fustă scurtă și o întreabă cu cât vrea să contribuie în sprijinul copiilor de țigani lipsiți de rechizite școlare, răspund în locul ei:

– Cu zece mii de euro.

Este o glumă plină de cruzime. Domnița se face albă la față:

– Nu avem atâția bani...

– Nu-i nimic, răspund eu, răsucind cuțitul în rană, vindem mașina.

Domnișoara își notează suma și mă întreabă și pe mine:

– Dar dumneavoastră, cu cât contribuiți?

Bravez mai departe și îi răspund cu dezinvoltură:

– Tot cu zece mii de euro.

Domnița, înspăimântată, mă trage de mânecă:

– Ai înnebunit, vrei să vindem și casa?! Alex, nu e o joacă, domnișoara chiar își notează sumele și ne pune să semnăm. O să plătim toată viața...

M-am jucat destul cu inima ei. Îi spun că totul a fost achitat dinainte și ea răsuflă ușurată. Apoi, fiindcă momentul e penibil (oricum, n-o să mai fac niciodată glume de genul ăsta), mă duc cu soția unui milionar până la garderobă, de unde ea vrea să-și ia o eșarfă. Soțul ei, angajat într-o discuție pe teme financiare cu alt milionar, nu are timp să o însoțească.

Pe drum, zeci de paparazzi ne fotografiază frenetic. O prind afectuos pe distinsa doamnă pe după umeri și ritmul și așa vertiginos în care se succed blițurile se accelerează brusc.

2 noiembrie 2009. Mă întâlnesc pe stradă cu Cristian Gava. Este un tânăr genial, acum politicos și trist, lipsit de eferescența intelectuală cu care mă uimea altădată. Îmi aduc aminte momente din istoria relațiilor mele cu el.

Pe vremea când avea nouă ani, părinții lui, amândoi oameni admirabili, din Pitești (tatăl, fabricant de mobilă, mama – medic) au venit împreună cu el la mine acasă ca să-mi ceară un sfat.

Ce se întâmplase? Singurul lor copil, Cristian, nu semăna deloc cu ceilalți copii de vârsta lui. Citise toate cărțile din casă și cerea mereu altele. În scurtă vreme epuizase și fondul de la Biblioteca Județeană și își manifesta în continuare foamea de texte tipărite.

M-a înduioșat situația. Mi-am adus aminte că, pe vremuri, mi-a fost dat să asist la ceva asemănător. Odată, punând ouă de găină la clocit, bunica a strecurat printre ele și câteva ouă de rață, pe care găina nu le-a deosebit de ale ei și le-a acceptat. Au trecut săptămânile, au ieșit puii din ouă și a venit vremea când cloșca a mers cu tot cârdul de ghemotoace de puf auriu pe malul iazului să pască iarbă nouă. Atunci s-a petrecut ceva, pentru ea, senzațional. Câțiva dintre puișorii ei, și anume cei cu ciocurile mai late, s-au apropiat cu interes de apă. Găina-mamă a început să cârâie alarmată și să-i avertizeze pe imprudenți. Dar ei, după o clipă de ezitare, s-au aruncat în valuri și au început să

înoate fericiți. Cloșca părea consternată. Ceea ce vedea îi contrazicea brutal instinctul matern.

La fel de contrariați îi vedeam și pe părinții lui Cristian. Am discutat îndelung cu băiatul ca să-mi dau seama dacă nu cumva era vorba doar de o manie. Nu era. Copilul înțelegea cărțile și le comenta cu seriozitate, în deplină cunoștință de cauză. Uimitoare era nu numai precocitatea sa, ieșită din comun, ci și capacitatea sa intelectuală judecată în sine, cu care îi surclasa pe mulți profesioniști ai lecturii.

A doua întâlnire a avut loc când Cristian împlinise cincisprezece ani și când l-am invitat la emisiunea *Un metru cub de cultură* pe care o făceam la Realitatea TV. Ca să nu pierd timpul cu superlative la adresa lui, l-am invitat să trecem rapid, în fața telespectatorilor (emisiunea se transmitea în direct), prin toate literaturile europene. Ceea ce a urmat i-a ținut cu respirația tăiată chiar și pe blazații operatori, care de obicei mestecau gumă în timp ce manevrau camerele de luat vederi. M-am folosit de tot ceea ce știam, după cincizeci de ani de citit cărți, i-am adresat lui Cristian cele mai neașteptate întrebări, iar el nu numai că-mi dădea răspunsuri complete, dar schița repede noi posibilități de dezvoltare a discuției. Eu îi ceream să-mi vorbească despre *Infernul* lui Dante, el o făcea fără ezitare, dar imediat după aceea începea să prezinte demonologia italiană din Evul Mediu. Eu îi ceream să caracterizeze literatura scandinavă, el definea, recurgând la numeroase exemple, literaturile finlandeză, norvegiană, suedeză, daneză și irlandeză, pentru ca abia apoi să încerce să evalueze literatura scandinavă în ansamblul ei, eu îl invitam să se pronunțe asupra lui Berdiaev, el aducea în discuție și alți esești ruși,

de inspirație mistică, de la începutul secolului douăzeci și nu pierdea ocazia să se refere și la ortodoxismul românesc etc. etc. A fost o emisiune de neuitat, o alergare în doi prin diverse literaturi, în cursul căreia eu, la cei 57 de ani ai mei, găfâiam și rămăsesem mult în urmă, în timp ce partenerul meu de discuție, la cei numai 15 ani ai săi, se avânta neobosit spre noi și noi spații literare.

Nu numai că știa tot ce se putea ști despre toate acele literaturi, dar avea o atitudine critică față de orice operă literară, o regândise cândva sau o regânda pe loc, cu o fervoare a inteligenței cum nu mai văzusem vreodată.

A treia întâlnire semnificativă este chiar cea de acum, de pe stradă. Cristian a devenit de puțină vreme student al facultății de Limbi Clasice din București. Dar între timp a colaborat și la unele televiziuni din București, unde i s-a dat să realizeze *talk-show-uri* politice (nu literare, cum ar fi fost cazul). Contactul cu problemele vieții politice de la noi, dar și cu ceea ce se petrece în culisele televiziunilor românești l-a obosit moral. A fost ca și cum albatrosul lui Baudelaire ar fi trebuit să coboare nu doar pe puntea unui vapor, ci și în cală, pentru a fi tăvălit prin negreala din sala motoarelor.

Mă uit la el cu admirație și cu o strângere de inimă. E un tânăr frumos, cu privirea strălucind de inteligență. E o ființă omenească aleasă, o ilustrare a ideii de genialitate. Și e, în același timp, prizonierul unei lumi prozaice, care n-are alt scop decât să-l transforme într-un om obișnuit.

9 noiembrie 2009. În *Cartea albă a Securității*, un informator mă prezintă (într-un raport datând din septembrie 1989) ca pe un admirator al Doinei Cornea. Așa și eram.

Faptul că o femeie se opunea de una singură, neclintită în verticalitatea ei, unui regim care dispunea de mijloace represive terifiante mă impresiona până la lacrimi și mă făcea să mă rușinez, prin comparație, de lipsa mea de reacție.

După 1989, admirația mea față de Doina Cornea s-a accentuat, poate și pentru că am văzut-o la televizor fragilă, vulnerabilă, cu o voce subțire, nemelodioasă, luând atitudine împotriva lui Ion Iliescu. Nu-mi mai era rușine, ca pe vremuri, făceam și eu același lucru în zeci și zeci de articole sau cu ocazia participării la emisiuni TV pe teme politice.

De fapt, de câte ori o ascultam vorbind, nici nu mă mai gândeam la mine, urmăream, cu încredere absolută, ceea ce spunea ea. Mă *încredințam* ei, ca unei instanțe morale supreme. Am idealizat-o, inevitabil, pe Doina Cornea. Așa se face că am ajuns să cred că ea este o conștiință atotcuprinzătoare, că înțelege chiar și ceea ce alții nu înțeleg, că are o capacitate intelectuală cu totul ieșită din comună. Cu această iluzie am deschis cartea ei, *Jurnal – ultimele caiete*. Ce greșală de apreciere am făcut! Ce bine era dacă nu-i citeam cartea!

11 noiembrie 2009. „Eu și Chiți prindem șoareci” – așa s-ar putea intitula o povestire care ar avea drept subiect ceea ce mi s-a întâmplat azi. Pisica noastră, frumoasă, arogantă și bine hrănită, face din prinderea șoarecilor un fel de sport de lux. Îi capturează în grădină și apoi ni-i aduce în casă, ca pe niște trofee (sau poate crede că ne ajută să ne completăm masa). Trebuie să folosim fârașul ca să-i ducem din nou afară.

Unul dintre acești șoareci, probabil doar amețit de loviturile ei, și-a revenit, îmi închipui, în simțiri și a început să exploreze casa. Cert este că eu l-am întâlnit în baie, într-un

GIGEL
ARE CĂTEL,
DANA ARE
PIȘICĂ,
IAR EU...

LASĂ,
CĂ TU
AI
PĂDUCHI!...

C. PĂTRĂȘCAN

moment când numai la asta nu mă așteptam. Am țipat ca o femeie (ah, voi fi taxat drept sexist...), apoi am luat un mop și am încercat să-l altoiesc. N-am reușit, loviturile cădeau mereu pe alături, iar el s-a refugiat sub un dulap.

Atunci, am adus-o în baie pe Chiți, ca specialistă în prinderea șoarecilor. Am închis ușa, făcând-o suspicioasă pe partenera mea, care își amintea, fără îndoială, că ultima oară când am dus-o în baie am spălat-o împotriva voinței ei. Cu coada mopului, l-am obligat pe șoarece să iasă din ascunzătoare. După o cursă scurtă, în zigzag, a fost imobilizat de Chiți. Ea i-a mai dat drumul de câteva ori și l-a recuperat de fiecare dată, pentru a-și retrăi succesul. Mi-am pierdut răbdarea și i-am făcut semn că trebuie să părăsim baia. Inteligentă, cooperantă, Chiți l-a apucat pe șoarece, cu dinții, de spinare, a coborât împreună cu mine scara care duce de la etaj la parter, iar când i-am deschis ușa de la intrare, l-a transportat pe bietul șoarece, înnebunit de frică, până în mijlocul gazonului și l-a eliberat, plictisită.

I-am propus ulterior lui Chiți să facem, eu și cu ea, o echipă de prindere a șoarecilor din casele oamenilor și să ne câștigăm astfel existența. Ea mi-a întors disprețuitoare spatele, și-a ridicat coada și, pășind agale, s-a dus să doarmă într-un fotoliu.

13 noiembrie 2009. Nu știu alții cum sunt (de fapt, știu: mefienți față de ritualurile sărbătorilor și chiar față de ideea însăși de sărbătoare), dar eu iubesc festivitățile. Îmi plac momentele de bucurie colectivă, ceremonialurile, omagiile aduse învingătorilor.